**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Практикум та завдання
для самостійної роботи
з навчальної дисципліни**

"ЕКОНОМІКА ВИДАВНИЦТВ І ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ"

**для студентів напряму підготовки 6.051501
"Видавничо-поліграфічна справа"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту та бізнесу.
Протокол № 1 від 27.08.2012 р.

Укладачі: Лукашев С. В.
Кривобок К. В.
Сорокіна А. С.

П69 Практикум та завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни "Економіка видавництв і поліграфічних підприємств" для студентів напряму підготовки 6.051501 "Видавничо-поліграфічна справа" всіх форм навчання / укл. С. В. Лукашев, К. В. Кривобок, А. С. Сорокіна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 44 с. (Укр. мов.)

Наведено методичні рекомендації до виконання практичних завдань з даної навчальної дисципліни. Запропоновано практичні завдання та виробничі ситуації для закріплення теоретичних положень з економіки видавничо-поліграфічного комплексу. Наведено основні питання для висвітлення теоретичних положень навчальної дисципліни та рекомендовану літературу.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.051501 "Видавничо-поліграфічна справа" всіх форм навчання.

Вступ

Економіка підприємства як найважливіша характеристика підприємства є сукупністю факторів виробництва, ресурсів і результатів діяльності підприємства, а також комплексом відносин, пов’язаних формуванням та використанням цих ресурсів і результатів. З огляду на це, сьогодні питання економіки видавництв та поліграфічних підприємств заслуговують на особливу увагу.

В умовах поглиблення суперечностей української економіки, які виявляються в зростанні цін, зниженні купівельної спроможності гривні, зміні суспільних цінностей, більшість видавництв опинилися перед проблемою побудови ефективної системи економічних відносин у видавничій справі.

У даних методичних рекомендаціях запропоновані практичні завдання для розв’язання задач і ситуацій, найбільш характерних для суб’єкта господарювання. Це допоможе формуванню у студентів навичок самостійної роботи, вміння орієнтуватися в розрахунках і якомога правильніше ухвалювати рішення та обґрунтовано робити вибір.

Навчальна дисципліна "Економіка видавництв і поліграфічних підприємств" належить до циклу підготовки бакалаврів – нормативні дисципліни, за напрямом підготовки 6.051501 "Видавничо-поліграфічна справа". Робочу програму навчальної дисципліни розроблено відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти на базі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра. Враховано рекомендації положень Болонської декларації щодо кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Мета навчальної дисципліни – закріплення студентами необхідних теоретичних основ, методичних підходів і практичних навичок щодо управління поліграфічним підприємством у конкурентному середовищі, формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу підприємств поліграфії, забезпечення розширеного самовідтворення на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку.

Для досягнення визначеної мети в процесі викладення дисципліни необхідно вирішити такі завдання:

допомогти майбутнім спеціалістам вивчити сутність та методологічні основи економіки видавничого підприємства;

ознайомити з найважливішими теоретичними основами управління підприємством та застосування інструментів регулювання управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, активами;

набуття знань з основних розділів прикладної економіки, організації і підвищення результативності господарювання поліграфічних підприємств на рівні первинної ланки суспільного виробництва.

Предмет навчальної дисципліни – закономірності функціонування та розвитку поліграфічного підприємства в ринкових умовах.

Дисципліна ґрунтується на таких найважливіших нормативних актах, як Наказах Президента України, "Господарський кодекс України", Закони України "Про господарчі товариства", "Про банкрутство", "Про систему оподаткування", інших законах, Декретах Кабінету Міністрів, постановах Верховної Ради України.

З метою поглиблення знань студентів, формування в них вмінь та навичок, та набуття відповідних компетентностей, а також контролю засвоєння матеріалу, програмою передбачається проведення практичних занять та семінарів, а також самостійна робота студентів.

Завдання 1. Трудові ресурси підприємства

Використовуючи дані табл. 1 необхідно визначити:

місячну продуктивність праці одного працівника та робітника;

відпрацьовану кількість людино-днів та людино-годин робітниками;

денну та часову продуктивність праці одного робітника;

Індекси зміни:

об’єму виробництва;

чисельності працівників та робітників;

тривалості зміни та місяця;

продуктивності праці працівника та робітника.

Розрахувати приріст об’єму виробництва та факторів. Зробити висновки, щодо впливу продуктивності праці на обсяг виробництва.

Таблиця 1

Вихідні дані для аналізу продуктивності праці

№ варі-анту	Об’єм виробництва, тис. грн		Чисельність, осіб				Тривалість робочого місяця, дні		Тривалість робочої зміни, години	
			робітники		працівники					
	База	Звіт	База	Звіт	База	Звіт	База	Звіт	База	Звіт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	354	401	150	145	112	109	18	19	7,5	7,7
2	445	379	170	145	124	122	19	17	7,5	7,9
3	544	563	181	179	144	141	19	18	8	7,9
4	348	379	191	192	163	159	18	18	7,9	7,8
5	463	456	115	108	92	88	21	20	7,8	7,7
6	498	479	110	106	91	88	20	21	7,6	7,8
7	315	332	106	100	88	91	19	15	7,7	7,6
8	444	448	119	103	91	86	21	18	7,9	7,8
9	354	396	108	111	92	89	19	16	8	8,1
10	456	473	117	119	94	96	21	21	7,7	7,5
11	555	528	118	114	96	93	19	18	7,8	7,5
12	396	399	117	112	91	88	20	21	8	7,9
13	455	469	136	138	111	107	19	18	7,7	7,8
14	556	545	142	140	121	117	22	19	8	7,8
15	517	536	119	115	101	94	19	17	7,8	7,9
16	523	541	100	98	90	82	20	21	7,9	7,8

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
17	466	462	123	125	102	94	21	19	7,8	7,9
18	513	534	144	139	121	114	20	19	7,9	7,9
19	636	672	124	121	102	96	20	18	7,8	8
20	315	363	113	110	101	99	19	20	8	7,7
21	449	492	117	119	102	98	30	19	7,9	7,8
22	556	563	122	120	109	102	19	18	8	7,8
23	477	483	109	107	92	83	21	19	7,8	7,9
24	515	526	111	108	96	89	20	19	7,9	7,8
25	616	636	121	116	103	97	19	19	7,8	7,7
26	717	719	133	112	121	101	21	19	7,7	7,8
27	416	424	121	119	102	96	19	20	8	7,9
28	578	602	109	104	83	79	22	20	7,8	7,9
29	313	343	119	99	91	82	19	18	7,7	7,8
30	441	454	121	119	103	92	20	19	7,4	7,8
31	515	525	133	121	112	93	19	19	7,9	8
32	445	379	170	145	124	122	19	17	7,5	7,9
33	544	563	181	179	144	141	19	18	8	7,9
34	348	379	191	192	163	159	18	18	7,9	7,8
35	463	456	115	108	92	88	21	20	7,8	7,7
36	498	479	110	106	91	88	20	21	7,6	7,8
37	315	332	106	100	88	91	19	15	7,7	7,6
38	444	448	119	103	91	86	21	18	7,9	7,8
39	354	396	108	111	92	89	19	16	8	8,1
40	456	473	117	119	94	96	21	21	7,7	7,5
41	555	528	118	114	96	93	19	18	7,8	7,5
42	396	399	117	112	91	88	20	21	8	7,9
43	455	469	136	138	111	107	19	18	7,7	7,8
44	556	545	142	140	121	117	22	19	8	7,8
45	517	536	119	115	101	94	19	17	7,8	7,9

Завдання 2. Розрахунок амортизаційних відрахувань

На підставі вихідних даних, наведених у табл. 2, зробити розрахунок амортизаційних відрахувань об’єкту основних виробничих фондів з використанням існуючих методів нарахування амортизації:

1) прямолінійного;

2) прискореного зменшення залишкової вартості;

3) кумулятивного;

4) виробничого.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку амортизаційних відрахувань

Показник	Одиниця вимірювання	Умовні позначення	Значення показника
Первісна вартість об’єкта ОВФ	тис. грн	С	178 990
Період амортизації	років	Т	7
Очікуваний річний випуск продукції при використанні об’єкта ОВФ, у т. ч., за роками:	грн	В	539 700 164
1	–	В1	43 176 013
2	–	В2	48 573 015
3	–	В3	70 161 021
4	–	В4	102 543 031
5	–	В5	107 940 033
6	–	В6	97 146 030
7	–	В7	70 161 021

Результати обчислень представити у формі табл. 3.

Виходячи з результатів проведених розрахунків, зробити висновки про наслідки використання певних методів амортизації.

Таблиця 3

Результати розрахунку амортизаційних відрахувань

Показник	Од. вим.	Умовн. позн.	Значення показника, за методами розрахунків			
			1	2	3	4
Річна сума амортизації, по роках:	грн	Аn	–	–	–	–
1	–	А1				
…..	–	…				
7	–	А7				
Норма амортизації, по роках:	%	Нn	–	–	–	–
1	–	Н1				
…..	–	…				
7	–	Н7				
Залишкова вартість об’єкта ОВФ, по роках:	грн	Оn	–	–	–	–
1	–	Оn 1				
…..	–	…				
7	–	Оn 7				

Методичні рекомендації до виконання завдання 2

Амортизація основних коштів (крім інших необігових матеріальних активів) нараховується із застосуванням таких методів.

1) прямолінійного, по якому річна сума амортизації (А) визначається розподілом вартості, що амортизується, на очікуваний період часу використання об'єкта основних коштів, тобто по формулі:

$$A = C / T, \tag{1}$$

а норма амортизації – по формулі:

$$Ha = (A / C) \times 100 \tag{2}$$

2) прискореного зменшення залишкової вартості, по якому річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації й подвоєної річної норми амортизації, що обчислюється виходячи зі строку корисного використання об'єкта (аналогічно прямолінійному методу):

$$An = On \times 2H; \tag{3}$$

3) кумулятивного, по якому річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується, і кумулятивного коефіцієнта (Кn):

$$An = On \times Kn. \tag{4}$$

Кумулятивний коефіцієнт розраховується розподілом кількості років, які залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних коштів, на суму числа років його корисного використання:

$$Kn = (T - n) / T; \tag{5}$$

4) виробничого, по якому місячна (для даного завдання – річна) сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного (для даного завдання – річного) обсягу продукції (робіт, послуг) і виробничої ставки амортизації (Нв):

$$An = Bn \times Hв. \tag{6}$$

Виробнича ставка амортизації обчислюється розподілом вартості, що амортизується (первісної вартості), на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), що підприємство очікує зробити (виконати) з використанням об'єкта основних коштів.

$$Нв = С / В. \quad (7)$$

Виходячи з результатів проведених розрахунків, зробити висновки про наслідки використання певних методів амортизації.

Завдання 3. Розрахунок норм та нормативів обігових коштів по елементах

Завдання 3.1

Розрахуйте норму та норматив обігових коштів по елементах: сировина, основні та допоміжні матеріали, куповані напівфабрикати на основі даних, що наведені в табл. 4.

Таблиця 4

Вихідні дані з визначення норм і нормативів обігових коштів по підприємству

Найменування	Витрати на виробництво в IV кварталі тис. грн	Час перебування, дні					Середній інтервал між двома постачаннями
		у дорозі	прийняття	на складі	як гарантійний запас*	розвантаження, завантаження	
1. Сировина	212	4	1	1	0,3	1	15
2. Матеріали:							
основні	480	2	1,5	2	0,5	2	23
допоміжні	700	2,5	2	1	0,3	1	14
напівфабрикати	800	3	3	2	0,3	1,5	18

* гарантійний запас розраховується залежно від поточного запасу.

Поточний запас складає 50 % від середнього інтервалу між двома постачаннями. Визначити середньозважену норму обігових коштів у днях у цілому по підприємству та зробити відповідні висновки.

Завдання 3.2

Розрахуйте норматив обігових коштів на залишки готової продукції на основі планових даних по підприємству (табл. 5). Зробити відповідні висновки.

Таблиця 5

Планові показники (базовий варіант)

Найменування	Одиниці виміру	Плановий період				
		у т. ч. по кварталах				Разом за рік
		1-й	2-й	3-й	4-й	
Виробнича собівартість товарної продукції	тис. грн	900	870	700	920	3 390
Час, необхідний для укомплектування	дні	4	3	5	6	
Час для оформлення супровідних документів	дні	2	2	2	2	
Час для проходження документів по банку	дні	2	1,5	2	1	
Час накопичення транспортної партії	дні	2	3	2	3	
Час на підбір за номенклатурою	дні	3	4	2	2	

Завдання 3.3

Визначити норматив запасних частин для ремонту основних фондів підприємства на плановий період на основі даних табл. 6

Таблиця 6

Дані для розрахунку нормативу запасних частин

№з/п	Найменування	Кількість одиниць	Кількість запчастин на одиницю обладнання (комплектів)	Середня ціна, грн/од. запчастин	Строк служби запчастин, днів	Коефіцієнт знижки
1	Робочі машини	100	10	20,7	100	0,7
2	Обладнання	70	11	19,8	180	0,7
3	Верстати	10	6	3,9	270	0,6
4	Передавальні пристрої	45	18	8,7	90	0,5

За умовами постачання норма запасу на запасні частини (комплекти) становить 50 днів.

Для пакувального обладнання витрати за день на запасних частинах становить у середньому 2,7 тис. грн за звітний період, а норма

запасу на них установлена в 31 день. Розрахувати норматив на запасних частинах для пакувального обладнання на плановий період. Визначити сукупний норматив запасних частин для даного підприємства на плановий рік та зробити відповідні до розрахунків висновки.

Завдання 3.4

Розрахувати норму й норматив обігових коштів у незавершеному виробництві з виготовлення пластмасових виробів на основі даних табл. 7.

Тривалість виробничого циклу з виробів становить: виріб А – 15 днів; Б – 18 днів; В – 20 днів.

На основі проведених розрахунків зробити відповідні висновки.

Таблиця 7

Дані про незавершене виробництво з виготовлення пластмасових виробів підприємства

Вид виробу	Звітний період				Плановий період			
	виробнича собівартість			випуск продукції, тис. шт.	виробнича собівартість			Випуск продукції, тис. шт.
	разом, грн/од.	у т. ч. витрати			разом, грн/од.	у т. ч. витрати		
		матері-альні	інші			матері-альні	інші	
Виріб А	900	700	200	20	940	750	190	21
Виріб Б	700	450	250	40	700	470	230	32
Виріб В	500	350	150	50	490	290	200	30

Методичні рекомендації до завдання 3

Норма обігових коштів визначається, як правило, в днях і встановлюється за кожним елементом обігових коштів і характеризує величину ТМЦ (товарно-матеріальних цінностей) на визначений період часу для забезпечення безперебійності процесу виробництва.

За сировиною, основними матеріалами, покупними напівфабрикатами норматив обігових коштів ($Н_{об}$) включає такі елементи запасів у днях:

транспортний (час перебування в дорозі);

підготовчий (час приймання, розвантаження, сортування, складування, підготовка до виробництва);

поточний (перебування на складі);

гарантійний чи страховий (50 % від поточного запасу, якщо сторонні постачальники; 30 % – від умов постачання);

Норматив обігових коштів ($Н_{об}$) з елементів (сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, допоміжні матеріали) визначається за формулою:

$$Ноб = Вд \times Де, \quad (8)$$

де $В_д$ – одноденні витрати з відповідного елемента, тис. грн;

$Д_е$ – норма запасу у днях для даного елемента обігових коштів, дні.

Одноденні витрати з відповідного елемента визначаються за формулою:

$$В_д = \frac{В_{кв}}{90}, \quad (9)$$

де $В_{кв}$ – квартальні витрати на виробництво, тис. грн,

90 – кількість днів у кварталі.

Норма запасу у днях для даного елемента обігових коштів визначається за формулою:

$$Д_е = Н_{тр} + Н_{підг} + Н_{пот} + Н_{гар(страх)}, \quad (10)$$

де $Н_{тр}$ – час перебування в дорозі, дні;

$Н_{підг}$ – час приймання, розвантаження, сортування, складування, підготовка до виробництва, дні;

$Н_{пот}$ – час перебування на складі, дні;

$Н_{гар(страх)}$ – 50 %; $Н_{пот}$ або 30 %; $Н_{пот}$ залежно від умов постачання.

Норматив обігових коштів з запасних частинах визначається галузевими особливостями підприємства.

Визначається двома методами:

1. $$Нзап = Взап \times Дзап, \quad (11)$$

де $В_{зап}$ – витрати запасних частин за день, тис. грн;

$Д_{зап}$ – норма запасу, днів.

2. $$Нзап = \frac{Кзап \times Ц \times Кзн}{Тсл / Нз}, \quad (12)$$

де $К_{зап}$ – кількість запасних частин, шт. (комплектів);

Ц – ціна одиниці, шт. (комплекту), грн;

$Т_{сл}$ – строк служби комплекту, запчастин, дні;

Нз – норма запасу, дні;

$К_{зн}$ – коефіцієнт зниження відповідно до умов постачання.

Норматив обігових коштів по малоцінним та швидкозношуваним предметам (МШП) залежить від виду МШП (прилади, одяг, взуття, спеціальні інструменти та ін.) і визначається на одного робітника або на 1,0 тис. грн товарної продукції.

Норматив обігових коштів з незавершеного виробництва або напівфабрикатів власного виробництва визначається за формулою:

$$Н_{об(НЗП)} = \frac{С_{факт(пл)} \times V_{факт(пл)} \times Т_{ц} \times К_{вит}}{90(365)}, \qquad (13)$$

де $С_{факт(пл)}$ – фактична (планова) собівартість продукції або незавершеного виробництва, тис. грн;

$V_{факт(пл)}$ – випуск продукції фактично (або по плану), тис. шт.;

$Т_{ц}$ – термін виробничого циклу, дні;

$К_{вит}$ – коефіцієнт нарощування витрат.

Коефіцієнт нарощування витрат ($К_{вит}$) визначається за формулою:

$$К_{вит} = \frac{В_{мат} + \frac{1}{2} В_{ін}}{С_{факт(пл)}}, \qquad (14)$$

де $В_{мат}$ – планові матеріальні витрати, тис. грн;

$В_{ін}$ – інші витрати, тис. грн

Розрахунок нормативу по готовій продукції ($Н_{гп}$) на складі здійснюється за формулою:

$$Н_{гп} = Р_{гп} \text{ x } Д_{гп}, \qquad (15)$$

де $Р_{гп}$ – однодобова планова виробнича собівартість готової продукції, тис. грн;

$Д_{гп}$ – норма запасу готової продукції, дні.

Норма запасу готової продукції ($Д_{гп}$) визначається за формулою:

$$Д_{гп} = Т_{уп} + Т_{ас} + Т_{накоп} + ...+ Т_{оф} + Т_{прох}, \qquad (16)$$

де $Т_{уп}$ – час, необхідний на упакування, дні;

$Т_{ас}$ – час на підборі по асортименту (номенклатурі), дні;

$Т_{накоп}$ – термін формування транспортної партії, дні;

$Т_{оф}$ – час на оформлення документів, дні;

$Т_{прох}$ – час для проходження документів (у банку, таможні та ін.), дні.

Після проведення відповідних розрахунків зробити відповідні висновки.

Завдання 4. Розподіл змішаних витрат

Обсяг виробництва й змішані накладні витрати в 2011 р.

Розділіть змішані накладні витрати (табл. 8) на постійну й змінну частину за допомогою мінімаксного й регресійного методів (стосовно обсягу виробництва).

Таблиця 8

Вихідні дані для розрахунків

Показник	Значення показника											
Місяць	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Обсяг випуску, т	10 000	12 234	11 000	8 340	9 578	10 076	11 908	9 880	12 090	7 899	10 099	12 345
Накладні витрати, тис. грн	150	167	155	144	148	149	154	147	170	141	152	171

Методичні рекомендації до завдання 4

Змінні й постійні витрати розрізняються залежно від зв'язку їх змін з коливаннями обсягу виробництва. Для поділу різноманітних витрат між цими категоріями використовуються допущення про лінійність і область релевантності витрат.

Припущення про певну область релевантності поширюється на постійні, й на змінні витрати, тому що також не завжди бувають прямо пропорційними обсягу. Так, у випадку малого або високого випуску будуть витрачені додаткові матеріали й людино-години. Подання про лінійність зміни витрат припустиме в межах області релевантності.

Багато видів витрат насправді є змішаними. Величина змішаних витрат змінюється з коливаннями обсягу виробництва, але на відміну від змінних витрат – не в прямій пропорції. Ці витрати містять як постійний, так і змінний компоненти.

Для обґрунтування планів підприємства й управлінських рішень у змішаних витратах необхідно виділити змінні й постійні складові. Оскільки змішані витрати містять у собі постійні й змінні елементи, аналіз

їхнього співвідношення набуває форми математичного виразу, який називають формулою витрат і обсягу виробництва:

$$Y = A + B \times X, \tag{17}$$

де У – змішані витрати, що розкладають;

Х – будь-який функціональний показник діяльності (трудовитрати, машинний час, обсяг виробництва);

А – складова постійних витрат;

В – змінний показник на одиницю Х.

Поділ змішаних витрат на постійну й змінну складові аналогічний визначенню параметрів А і В. Для поділу змішаних витрат використовуються два основних способи: мінімаксний; регресійного аналізу.

У мінімаксному методі для визначення значень а (постійного компонента витрат) і В (змінного показника) беруться крайні значення показників, тобто максимальні й мінімальні репрезентативні значення пари х-у. їхній вибір визначається більшою мірою значенням х рівня активності, ніж значенням у величини змішаних витрат.

Мінімаксний метод застосовується в такій послідовності:

вибирають крайні пари значень;

визначають змінну В за формулою:

$$B = (Y_{max} - Y_{min})/(X_{max} - X_{min}). \tag{18}$$

Визначають постійну складову витрат:

$$A = Y - B \times X \tag{19}$$

Мінімаксний метод простий і легкий у використанні. Його недолік полягає в тому, що застосування тільки двох крайніх значень із наявних показників може за нормальних умов не мати репрезентативного характеру.

Одним із розповсюджених способів оцінки залежності витрат від обсягу виробництва є регресійний аналіз – статистична процедура для математичного розрахунку середнього значення співвідношення залеж-

них і незалежних змінних величин. На відміну від мінімаксного методу регресійний аналіз включає всі результати спостережень із метою визначення лінії найкращої відповідності під час розрахунку змінної величини й постійної складової витрат. Для знаходження цієї лінії використовується метод найменших квадратів, що застосовується в такій послідовності:

визначають змінну В за формулою:

$$B = \frac{N \times \sum(X \times Y) - (\sum X) \times (\sum Y)}{n \times \sum X^2 - (\sum X)^2}; \qquad (20)$$

де n – кількість пар значень X, Y;

X – середнє значення показника X за період n;

Y – середнє значення показника Y за період n.

Завдання 5. Розподіл постійних загальновиробничих витрат підприємства

За вихідним даними, наведеними у табл. 7, зробити розподіл фактичних постійних загальновиробничих витрат підприємства.

Таблиця 7

Показники роботи підприємства

Показник	Од. вим.	Умовні позн.	Значення показника	
			за планом	фактично
Загальновиробничі витрати, у т. ч.	грн	$ОЗ^{ПЛ(Ф)}$	185 000	194 000
постійні загальновиробничі витрати	–	$ОЗ_1^{ПЛ(Ф)}$	113 000	визначити
змінні загальновиробничі витрати	–	$ОЗ_2^{ПЛ(Ф)}$	72 000	визначити
Випуск продукції	т	Впл(ф)	8 900	7 680
Нормальна потужність	т	НМ	8 900	8 900

Методичні рекомендації до завдання 5

Змінні загальновиробничі витрати містять у собі витрати на обслуговування й керування виробництвом (цехів, ділянок), які змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно зміні обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об’єкт витрат з використанням бази розподілу (трудомісткості, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування й керування виробництвом, які залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні виробничі накладні витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (відпрацьованих людино-годин, заробітної плати, обсягу діяльності тощо) при нормальній потужності.

Віднесення загальновиробничих витрат до постійних або змінних нормативними документами не регламентовано. Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат є елементами облікової політики й установлюються підприємством самостійно.

Нерозподілені загальновиробничі витрати виникають при різких непередбачених коливаннях обсягів виробництва продукції. Величина (або частка в структурі собівартості) нерозподілених загальновиробничих витрат указує на втрати підприємства, пов'язані з помилками в плануванні випуску продукції, завищенням величини загальновиробничих витрат, нераціональною комерційною діяльністю.

У процесі розподілу витрат необхідно керуватися загальним правилом: сума розподілених і нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їхню фактичну величину.

Для розподілу витрат застосовується такий алгоритм.

1. Визначається база розподілу по нормальній потужності, тобто встановлюється очікуваний середній обсяг діяльності при звичайних умовах господарювання.

Нормальна потужність – очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутим за умови звичайної діяльності підприємства протягом декількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва. Нормальна потужність визначається підприємством самостійно, виходячи із планованого обсягу виробництва основної діяльності підприємства.

Для даного завдання прийнята нормальна потужність дорівнює плановому обсягу виробництва продукції: НМ = Впл.

2. Виходячи з економічної сутності загальновиробничих витрат і конкретних умов діяльності підприємством визначається загальна величина змінних і постійних витрат при нормальній потужності.

Структура загальновиробничих витрат підприємства (співвідношення постійної й змінної частини) при нормальній потужності представлена в табл. 1.

3. Визначаються норми змінних (Н1) і постійних (Н2) загальновиробничих витрат розраховуючи на одиницю очікуваного обсягу діяльності (нормальної потужності):

$$Н_1 = ОЗ_1^{ПЛ}/НМ. \quad (21)$$

$$Н_2 = ОЗ_2^{ПЛ}/НМ. \quad (22)$$

4. Установлюється база розподілу витрат по фактичній потужності.

У дійсному завданні фактично за період за даними обліку було випущено 7 680 тонн продукції.

5. Величина фактичних змінних загальновиробничих витрат визначається як добуток бази розподілу по фактичній потужності на норму змінних витрат:

$$ОЗ_1^{Ф} = Н_1 \times В^{Ф}. \quad (23)$$

6. Розмір постійної частини загальновиробничих витрат відповідає різниці загальної суми витрат та їхньої змінної частини:

$$ОЗ_2^{Ф} = ОЗФ - ОЗ_1^{Ф}. \quad (24)$$

7. Величина постійних витрат, що розподіляють, ($ОЗ_{2РФ}$) визначається як добуток бази розподілу по фактичній потужності на норму постійних витрат:

$$ОЗ_{2РФ} = ОЗ_2^{Ф} \times Н_2. \quad (25)$$

У даному завданні величина загальновиробничих витрат розподіляється на частини, і з розрахунків зрозуміло, що частка постійних витрат менше, ніж загальна сума постійних витрат, але якщо з розрахунку вона була б більше сумарних постійних витрат, сума до розподілу відповідала би загальній величині постійних витрат.

8. Сума постійних нерозподілених витрат ($ОЗ_{2НР}^{Ф}$) визначається сальдовим методом як різниця сумарних постійних витрат та їхньою частиною, що розподіляє:

$$ОЗ_{2НР}^{Ф} = ОЗ_2^{Ф\text{-}ОЗ_{2РФ}}. \quad (26)$$

Завдання 6. Визначення критичного обсягу виготовлення товарів і отримання прибутку

Ви працюєте менеджером на видавничому підприємстві, яке випускає книжкову продукцію та реалізує її на внутрішньому ринку. У плановому періоді було передбачено випустити та продати 7 000 книжок за ціною 16 грн за одиницю. Витрати на виготовлення однієї книжки повинні скласти: умовно-змінні витрати – 9 грн; умовно-постійні витрати – 3,3 грн; усього – 12,3 грн.

Необхідно визначити точку критичного обсягу випуску книжок на підприємстві, нижче якої не буде отримано прибутку від їхнього продажу в плановому році. Який тираж дозволить уникнути збитків даного виробництва й отримати прибуток? Розрахуйте необхідні показники двома методами: аналітичним та графічним (побудуйте графіки на весь обсяг та на одиницю продукції).

Вихідні дані цього завдання включають такі варіанти (табл. 8).

Таблиця 8

Вихідні дані про кількість книжок, що продаються, їх ціни та витрати на виготовлення 1 книжки, що планується

№ варіанта	Витрати на друк 1 книжки, грн	Обсяг продаж за планом, шт./грн	Ціна продажу, грн за 1 книжку
1	2	3	4
1	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 33,0 Усього – 96,0	6 000	125,0
2	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 33,0 Усього – 96,0	6 100	125,0
3	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 33,0 Усього – 96,0	6 200	125,0
4	Умовно-змінні – 68,0 Умовно-постійні – 31,94 Усього – 99,94	6 300	127
5	Умовно-змінні – 68,0 Умовно-постійні – 31,94 Усього – 99,94	6 400	127
6	Умовно-змінні – 68,0 Умовно-постійні – 31,94 Усього – 99,94	6500	127

Закінчення табл. 8

1	2	3	4
7	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 30,46 Усього – 93,46	6 600	128
8	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 30,46 Усього – 93,46	6 700	128
9	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 30,46 Усього – 93,46	6 800	128
10	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 28,28 Усього – 91,28	6 900	129
11	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 28,28 Усього – 91,28	7 000	129
12	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 28,28 Усього – 91,28	7 100	129
13	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 28,50 Усього – 91,50	7 200	130
14	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 28,50 Усього – 91,50	7 300	130
15	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 28,50 Усього – 91,50	7 400	130
16	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 27,12 Усього – 90,12	7 500	121
17	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 27,12 Усього – 90,12	7 600	121
18	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 27,12 Усього – 90,12	7 700	121
19	Умовно-змінні – 63,0 Умовно-постійні – 26,4 Усього – 89,4	7 800	122

Визначити точку критичного обсягу випуску книжок на підприємстві та їх продажу. Яка кількість надрукованих та проданих книжок дозволить підприємству запобігти збитковості та отримати прибуток від їх реалізації. Визначити доцільність запланованого обсягу продажів, установити зону збитків та прибутковості.

Розрахунок провести двома методами: графічним на весь обсяг продажу та на одиницю продукції і розрахунковим.

Методичні рекомендації до завдання 6

Розрахунок треба проводити в такій послідовності: обчислити витрати на випуск тиражу в плановому році; розв'язати рівняння собівартості одиниці продукції та всієї кількості книжок згідно з планом продажу та використанням постійної й змінної частин витрат і обсягу виробництва;

обсяг продажу книжок у грошовому виразі;

прибуток (збиток) і рентабельність продукції залежно від тиражу та його продажу в плановому періоді;

графіки залежності вартості однієї книжки та всього тиражу з відокремленням змінних та постійних витрат;

графіки залежності поведінки собівартості й обсягу продажу від випуску всього тиражу й одиниці продукції;

критичний обсяг випуску книжок за графіком та рівнянням. Повна собівартість виготовлення одної книжки (калькуляційна одиниця) і всього тиражу згідно з планом.

1) собівартість пошиття курток різної кількості (виготовлення 1 книжки (у) та усієї партії (У):

$$y = b + \frac{A}{X_i}; \qquad Y = A + b \times X_i, \tag{27}$$

де b – умовно-змінні витрати на 1 книжку, грн;

A – умовно-постійні витрати на всю кількість книжок, грн;

X_i – і-й обсяг (кількість) надрукованих книжок, шт.;

2) розрахунок критичного обсягу ($X_{кр}$) (точки беззбитковості) виробництва курток здійснюються за такими рівняннями:

$$X_{кр} = \frac{A}{Ц - b} \qquad (28)$$

де Ц – ціна 1 книжки, грн/шт.

b – умовно-змінні витрати на 1 книжку, грн;

A – умовно-постійні витрати на всю кількість книжок, грн;

Графічний метод слід провести в табл. 9.

Таблиця 9

Графічний метод

№	$y = b + A/X_i$	$Y = A + b \cdot x X_i$

При цьому треба брати різноманітні обсяги продажу книжок, наприклад 8 000, 7 000, 6 000, 5 000, 4 000, 3 000, 2 000 книжок.

Після проведення розрахунків треба побудувати графік беззбитковості всієї кількості книжок та однієї книжки і графічним методом визначити критичній обсяг продажу книжок даного підприємства. Треба визначити зону прибутковості та збитковості і зробити необхідні висновки. Зразок графіків беззбитковості приведений на рис. 1 та рис. 2.

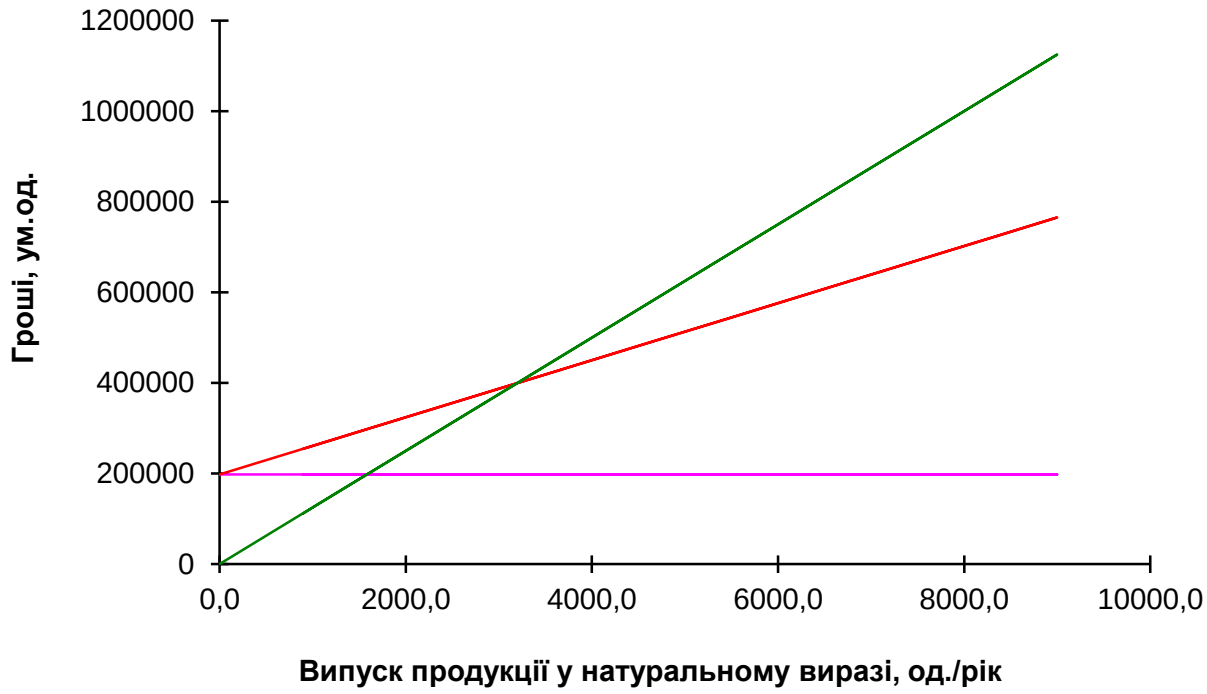

Рис. 1. **Графік беззбитковості на весь обсяг продажу**

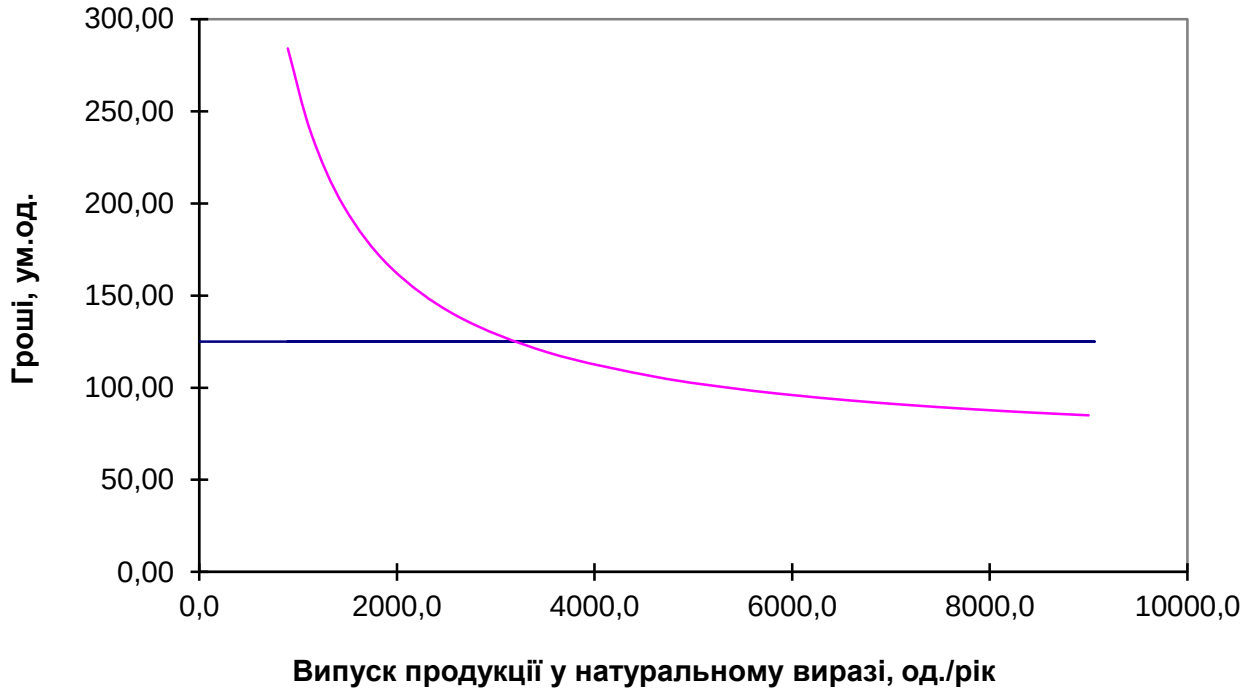

Рис. 2. **Графік беззбитковості на одиницю продукції**

Завдання 6.1

На основі фінансового плану малого підприємства щодо виготовлення друкованих видань, ви, як менеджер фінансового відділу повинні обґрунтувати доцільність запланованого обсягу продажу на внутрішньому ринку. У плановому періоді передбачено надрукувати та продати 70 000 видань за ціною 160 грн за штуку. Витрати по виготовлення 1 видання повинні скласти: умовно-змінні витрати – 90 грн; умовно-постійні витрати – 33 грн; усього – 123 грн Визначити точку критичного обсягу друку видань на підприємстві, вище якого буде отриманий прибуток від їхнього продажу в плановому році. Яка кількість проданих друкованих видань дозволить уникнути збитків даного виробництва й дістати прибуток? Розрахунки варто зробити двома методами (розрахунковий і графічний на одиницю продажу) і зробити відповідні висновки у вигляді службової записки.

Задача 6.2

Ціна виробу в 1 кв. дорівнювала 400 грн. Передбачається у 3-му кварталі зростання ціни на 10 %. Величина постійних витрат складає 40 000 грн, змінні витрати на одиницю виробу складають 120 грн. Визначити, як зміна ціни вплине на критичний обсяг виробництва та продажу цього виробу. Прокоментуйте ситуацію на підприємстві.

Задача 6.3

У 1 кв. змінні витрати фірми на одиницю виробу складали 95 грн, ціна виробу – 125 грн, загальна сума постійних витрат підприємства – 10 000 грн. У 2 кварталі передбачається зростання цін на сировину та матеріали на 15 %.

Визначити, як зростання цін на сировину та матеріали вплине на критичний обсяг виробництва та продажу виробу підприємства. Прокоментуйте ситуацію на підприємстві.

Задача 6.4

Ціна виробу у 1 кварталі була 400 грн. Передбачається у 2 кварталі підвищення ціни на 6 %. Розмір постійних витрат складає 40 000 грн, змінні витрати на одиницю виробу 120 грн.

Визначити, як зміна ціни вплине на критичний обсяг виробництва та продажу підприємства. Прокоментуйте ситуацію на підприємстві.

Завдання 7. Овердрафт

Завдання 7.1

Ви – менеджер фінансового відділу і вам потрібно простежити питання щодо використання короткострокового кредиту фірмою.

Протягом деякого часу фірма користувалась овердрафтом. Місячний обіг коштів характеризується такими показниками (чисельник – знято з рахунку, знаменник – зараховано на рахунок, тис. грн).

$$02.03.08\,\frac{1070}{360} \qquad 10.03.08\,\frac{700}{480} \qquad 14.03.08\,\frac{0}{1090}$$

$$22.03.08\,\frac{370}{240} \qquad 29.03.08\,\frac{788}{780} \qquad 31.03.08\,\frac{320}{500}$$

Початкове сальдо – 500 тис. грн. Плата за користування овердрафтом відповідно до договору з банком 0,50 % від суми за кожний день.

Визначити стан справ зі звіту на 1 квітня й суму оплати за користування овердрафтом. Зробити відповідні висновки у вигляді службової записки.

Методичні рекомендації до завдання 7

Овердрафт – це кредит, який надається банками клієнтові, якщо немає достатньої кількості коштів на його рахунку для здійснення необхідних розрахунків. Він надається надійному клієнту з високим іміджем та репутацією і досить великим терміном співпраці з банком.

Результати розрахунку подані у табл. 10.

Таблиця 10

Розрахунки руху коштів фірми, грн

Дата	Вхідний залишок	Нараховано	Списано	Вихідний залишок	Кількість днів
1.03	500 000			500 000	
2.03	500 000	360 000	1 070 000	-210 000	1
3.03	-210 000			-210 000	2
4.03	-210 000			-210 000	3
5.03	-210 000			-210 000	4
6.03	-210 000			-210 000	5
7.03	-210 000			-210 000	6
8.03	-210 000			-210 000	7
9.03	-210 000			-210 000	8
10.03	-210 000	480 000	700 000	-430 000	9,1
11.03	-430 000			-430 000	2
12.03	-430 000			-430 000	3
13.03	-430 000			-430 000	4
14.03	-430 000	1 090 000	–	660 000	5
15.03	660 000			660 000	
16.03	660 000			660 000	
17.03	660 000			660 000	
18.03	660 000			660 000	
19.03	660 000			660 000	
20.03	660 000			660 000	
21.03	660 000			660 000	
22.03	660 000	240 000	370 000	530 000	
23.03	530 000			530 000	
24.03	530 000			530 000	
25.03	530 000			530 000	
26.03	530 000			530 000	
27.03	530 000			530 000	
28.03	530 000			530 000	
29.03	530 000	780 000	788 000	522 000	
30.03	522 000			522 000	
31.03	522 000	500 000	320 000	702 000	

Сума розрахунку (ПКР) визначається за формулою:

$$ПКР = С \times Д \times \% / 100, \quad (29)$$

де С – сума овердрафту;

Д – кількість днів користування овердрафтом;

% – відсоток відповідно до кредитного договору.

2 березня 500 + 360 – 1 070 = 210 тис. грн. Нам потрібний кредит овердрафт, тому що списано більше, ніж зараховано на рахунок і початкове сальдо. Необхідно 210 тис. грн на 9 днів. Плата за 9 днів: 210 000 $\times$ 9 $\times$ 0,5 / 100 = 9 450 грн, 10 березня 210 + 480 - 700 = 430 тис. грн. Потрібний кредит 430 000 грн на 5 днів.

Плата за 5 днів: 430.000 $\times$ 5 $\times$ 0,5/100 = 10 750 грн.

22 березня 660 + 240 - 370 = 530 тис. грн.

29 березня 530 + 780 - 788 = 522 тис. грн.

31 березня на розрахунковому рахунку 702 тис. грн.

За 15 днів (9 днів + 5 днів) за користування овердрафтом необхідно заплатити 20 200 грн (9 450 + 10 750).

Висновки

1) 2 березня сума списаних коштів перевищує величину коштів, наявних на рахунку, тому банк згідно з договором надає відсутню суму на 9 днів у розмірі 210 тис. грн;

2) 10 березня списується більше коштів ніж є в наявності, тому банк надає відсутню суму 430 тис. грн на 5 днів;

3) на 1 квітня на розрахунковому рахунку підприємства позитивний вихідний залишок коштів.

Завдання 7.2

Ви працівник комерційного банку. З банком є угода щодо користування овердрафтом, яка вступає в силу за потребою фірми "Надія". Протягом вересня фірма користувалась овердрафтом. Місячний обіг коштів фірми "Надія" характеризується такими показниками (чисельник – знято з рахунку, знаменник – зараховано на рахунок, тис. грн):

$$02.09\frac{1040}{360} \qquad 10.09\frac{900}{480} \qquad 14.09\frac{0}{1000}$$

$$02.09\frac{1040}{360} \qquad 10.09\frac{900}{480} \qquad 14.09\frac{0}{1000}$$

Плата за користування овердрафтом відповідно з договором із банком 0,45 % від суми за кожний день. Визначити стан справ щодо руху грошових коштів на рахунку клієнта (станом на 1 жовтня) та загальну суму сплати за користування овердрафтом протягом вересня. Зробити відповідні висновки щодо подальшої потреби фірми "Надія" у кредиті. Початкове (позитивне) сальдо згідно з варіантами:

1.	500 тис. грн;	11.	800 тис. грн;
2.	550 тис. грн;	12.	530 тис. грн;
3.	600 тис. грн;	13.	580 тис. грн;
4.	650 тис. грн;	14.	630 тис. грн;
5.	700 тис. грн;	15.	680 тис. грн;
6.	750 тис. грн;	16.	730 тис. грн;
7.	800 тис. грн;	17.	780 тис. грн;
8.	850 тис. грн;	18.	830 тис. грн;
9.	900 тис. грн;	19.	880 тис. грн;
10.	950 тис. грн;	20.	930 тис. грн

На підставі цих даних розрахувати необхідну суму кредиту та кількість днів користування ним.

Після проведення розрахунків зробити відповідні висновки у вигляді доповідної записки.

Завдання 8. Оцінка положення підприємства

Видавничо-поліграфічне підприємство "Каскад" запланувало випуск збірки віршів для дітей. Розрахункові дані для видання книжок наведені в табл. 11.

Маркетингове дослідження ринку різних регіонів показує попит на це видання у кількості 200 од./рік.

Витрати на їх виготовлення включають змінні та постійні витрати. Визначена орієнтовна ціна продажу – 10 грн/од.

Таблиця 11

Вихідні дані за витратами на плановий рік

Показники	Повна собівартість, грн/од.
1. Змінні витрати	3,1
2. Постійні витрати	4,9
Разом	8,0

1. Необхідно визначити критичну точку обсягу випуску та продажу книжок, яка дозволить запобігти збитків та отримати прибуток. Слід визначити зону прибутковості й збитків. Розрахунки треба провести двома методами – графічним та розрахунковим. Мають бути сформульовані рекомендації щодо випуску книжок для даного підприємства.

2. На основі даних про витрати на випуск видання підприємством, які наведені в табл. 11, треба розрахувати ціни реалізації книжки за допомогою методу беззбитковості.

Необхідно розрахувати ціну продажу книжки на плановий період. При цьому слід зауважити, що підприємство передбачає одержання прибутку за цим товаром (табл. 12). Треба розрахувати запас стійкості з урахуванням точки беззбитковості та зробити відповідні висновки.

Таблиця 12

Вихідні дані з випуску книжок

Показники	Одиниця вимірювання	Факт	План
1. Постійні витрати	грн	980	980
2. Змінні витрати	грн	651	620
3. Вартість продажу	грн	1 631	1 600
4. Тираж	шт.	210	200
5. Ціна продажу одиниці продукції	грн/од.	10,1	розрахункова
6. Прибуток, отриманий від реалізації одиниці продукції	грн/од.	розрахунковий	3,0

Далі слід визначити:

ціну беззбиткової реалізації книги, тобто таку, з якою підприємство почне отримувати прибуток;

необхідну ціну продажу книги для отримання прибутку у розмірі 3 грн/од.

3. Припустимо, що дане підприємство випускає тривалий час це видання. Підприємство "Каскад" має власну товарну марку і є провідним у видавничо-поліграфічному комплексі.

Несподівано з'являється конкурентна загроза з боку іншого підприємства МП "Нива", меншого за масштабами, яке починає випускати також і аналогічне видання. При цьому постійні витрати фірми-конкурента на 10 % нижчі, ніж у даного підприємства. Більш низькі конкурентні постійні витрати дають їм можливість продавати свої вироби за більш низькими цінами.

Спробуйте визначити політику ціноутворення обох підприємств в умовах ринкової ситуації. Використовуйте метод беззбитковості на підставі даних табл. 10.

Конкурент прагне одержати більш високу частку ринку збуту своїх виробів. Фірма може знижувати ціну продажу 1 книги на 8 і 8,8 % та досягти успіху на ринку.

Підприємство "Каскад" повинне передбачити свої протидії проти фірми-конкурента. Воно може досягти цього за рахунок зниження змінних витрат на 9,3 % на одиницю порівняно із вихідними даними (3,1 грн/од.) і відповідно знизити ціну продажу на 8 і 8,8 % поетапно. Підприємство "Каскад" бажає закріпити свої позиції на ринку. Необхідно відповісти на всі поставлені питання і знайти вихід для МП "Нива" щодо зміцнення своїх позицій на ринку збуту.

Таблиця 13

Вихідні дані щодо витрат на підприємствах

Показники	Одиниця вимірювання	Підприємство	
		"Каскад"	Фірма-конкурент
1. Постійні витрати, разом	грн	980	882
2. Ціна продажу книги	грн/од.	10,1	10,1
3. Змінні витрати на одиницю	грн/од.	3,1	3,1
4. Валовий прибуток	грн/од.	розрахунковий	
5.Коефіцієнт прибутку	%	розрахунковий	
6. Беззбитковість реалізації	грн	розрахункова	

Методичні рекомендації до завдання 8

1. Розрахунки на 1 етапі слід провести на основі рекомендацій до наведених завдань.

2. Етапи ціноутворення такі: аналіз попиту, облік витрат, порівняльний аналіз цін і товару конкурентів, встановлення остаточної ціни.

Максимальна ціна визначається попитом, а мінімальна – рівнем витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Керівника підприємства (фірми) цікавить тільки кінцевий фінансовий результат – одержання максимального прибутку.

Калькуляція собівартості (облік за змінними й постійними витратами) дає можливість ухвалювати рішення про асортимент або номенклатуру виробів підприємства. Це дозволяє визначити частку кожного виду продукції, яка випускається, в загальному обсязі прибутку, що отримується.

Метод беззбитковості, заснований на обліку собівартості за змінними и постійними витратами, дозволяє встановити оптимальне співвідношення між обсягом виробленої продукції та прибутком. Модель беззбитковості реалізації будується з певними допущеннями.

Метод беззбитковості – реалізації, заснований на взаємозв'язку витрат виробництва, прибутків і доходів від реалізації продукції протягом деякого певного часу – періоду, в якому виробництво продукції підприємства обмежене рівнем наявних виробничих потужностей, які є в його розпорядженні.

Для збільшення виробничих потужностей потрібен час, а протягом короткого періоду часу підприємство повинне працювати, використовуючи відносно постійні запаси виробничих ресурсів.

Беззбитковість реалізації продукції розраховується і для всієї продукції в цілому, і для кожного окремого її виду. Для визначення точки беззбитковості з кожного виду продукції необхідно визначити коефіцієнт прибутковості (К приб.) згідно з формулою:

$$К_{приб} = (S_{прод} – В / S_{прод}) \times 100\ \% \qquad (30)$$

де $К_{приб}$ – частка (відсоток) покриття постійних витрат у результати продажу товару (або виробів);

$S_{прод}$ – вартість реалізації;

В – змінні витрати.

Точка беззбитковості й реалізації (Рбез) визначається за формулою:

$$Р_{без} = А / К_{приб}, \quad (31)$$

де А – постійні витрати.

Ціна товару ($Ц_{тов}$) за беззбитковою реалізацією (починаючи з якої підприємство почне одержувати прибуток) може бути визначена за такою формулою:

$$Ц_{тов} = Р_{без} / V_{пл.прод}, \quad (32)$$

де $V_{пл.прод}$ – запланований обсяг продажу товару в натуральному виразі, од.

Використовуючи формулу беззбитковості реалізації, можна визначити необхідну ціну продажу (Цреал) товару (виробу) для отримання запланованого розміру прибутку при реалізації встановленого обсягу. Для цього необхідно знайти такі співвідношення:

$$Ц_{реал} = \frac{П_{пл.пр} + З_{пл.прод}(В + А)}{V_{пл.пр.}}, \quad (33)$$

де $П_{пл.пр}$ – передбачуваний прибуток підприємства з кожного виду виробу, грн;

$З_{пл.прод}$ – загальні витрати на запланований вид виробу, грн;

$У_{пл.пр}$ – запланований обсяг продажу виробів у натуральному виразі, шт.

Запас стійкості (Зст), який характеризує відсоткове відхилення фактичної виручки (планової) від виручки реалізації відповідно точки беззбитковості:

$$З_{ст} = \left(\frac{В_{ф} - В_{без}}{В_{ф}} \right) \times 100\ \% \quad (34)$$

де $В_{ф}$ – фактична (планова) виручка від реалізації виробів (товару);

$В_{без}$ – виручка від реалізації виробів відповідно точки беззбитковості.

Запас стійкості розраховується з урахуванням точки беззбитковості (критичного обсягу виробництва та продажу Хкр). Проведіть порівняльний аналіз і зробіть висновки щодо конкурента; розробіть та обґрунтуйте дії фірми та протидії МП "Нива" з позицій цих підприємств на ринку. Головне для обох підприємств – збільшення частки ринку збуту книг та закріплення позиції на ринку. Треба провести розрахунки по підприємству "Каскад" і конкуренту за запропонованими умовами. Що слід передбачити підприємству "Каскад" і яких вжити заходів в умовах конкуренції, що дозволили б йому зберегти свої пріоритетні позиції на ринку? Враховуючи великий досвід роботи, кваліфікований персонал, добру репутацію, підприємство "Каскад" може розраховувати тільки на зниження змінних витрат.

Слід розглянути ситуацію на ринку підприємства "Каскад", якщо буде знижена ціна на 8 та 8,8 % поетапно. Підвищення ціни – головний недолік щодо конкурентоспроможності. Крім того, треба врахувати беззбитковість продажу обох підприємств. Необхідно закріпити кожному підприємству своє місце на ринку. Після проведення необхідних розрахунків треба зробити відповідні висновки та дати рекомендації.

Завдання для самостійного опрацювання

Завдання 1

У звітному році на підприємстві було випущено продукції на 349 056 тис. грн й отриманий прибуток від операційної діяльності в розмірі 11 786 тис. грн Величина показника собівартості реалізованої продукції склала 289 709 тис.грн.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів склала 8 907 689 тис. грн, середня величина нормованих обігових коштів – 145 902 тис.грн.

Визначити величину показника рентабельності виробництва у звітному періоді.

Завдання 2

Величина умовно-постійних витрат малого підприємства становить 1 320 грн. Умовно-змінні витрати на випуск виробу А на підприємстві становлять 25 грн /од.

Ціна за одиницю виробу А становить 31 грн /од.

За допомогою графічного методу (розраховуючи на одиницю продукції) визначити точку беззбитковості для випуску виробу А (інші види продукції на підприємстві не випускаються).

Завдання 3

Вартість основних виробничих фондів на початок року склала 7 410 376 грн. У плині року на підприємстві було проведене однократне уведення фондів (з 15 березня) на суму 78 643 грн й однократний висновок фондів (з 25 липня) на суму 563 219 грн.

Розрахувати середньорічну вартість фондів підприємства.

Завдання 4

Первісна вартість об'єкта основних виробничих фондів становить 419 067 грн, період амортизації його вартості – 10 років.

Визначити норму амортизації вартості об'єкта ОВФ і річну величину амортизаційних відрахувань за умови використання прямолінійного методу амортизації.

Завдання 5

У звітному році на підприємстві було випущено однорідної продукції на 893 816 тис. грн. Випуск інших видів продукції на підприємстві не здійснювався.

Ціна однієї випущеної продукції становила 38,5 тис. грн/т.

Витрати робочого часу працівників на весь випуск продукції склали 212 987 осіб×годину.

Визначити трудомісткість виготовлення однієї тонни продукції підприємства у звітному році.

Запитання для самостійного опрацювання

1. Внутрішнє та зовнішнє середовище діяльності підприємства.
2. Джерела фінансування підприємства.
3. З яких груп складається персонал підприємства?
4. За якими критеріями класифікують підприємства?
5. Назвіть переваги і недоліки різних видів товариств.

6. Місце підприємства в економічній системі. Організаційно-правові форми функціонування підприємств.

7. Оподаткування підприємницької діяльності в Україні та класифікація податків.

8. Фінансові ресурси підприємства та джерела їх утворення.

9. Матеріальні ресурси підприємства: поняття, склад, структура.

10. Персонал підприємства: склад, структура, значення.

11. Нормування праці на підприємстві.

12. Погодинна система оплати праці її характеристика, методика розрахунку заробітної плати.

13. Відрядна система оплати праці її характеристика, методика розрахунку заробітної плати.

14. Виробнича структура підприємства, його інфраструктура.

15. Виробничий процес і принципи його організації.

16. Виробничі потужності підприємства: оцінка, показники використання.

17. Планування діяльності підприємства: стратегічне, поточне, оперативне.

18. Відтворення основних засобів підприємства. Поняття амортизації, її значення, методи визначення амортизаційних відрахувань.

19. Дайте визначення основних засобів підприємства.

20. Економічний ефект і оцінка економічної ефективності роботи підприємства.

21. Кваліфікація витрат, які утворюють собівартість продукції і методи розрахунку.

22. Методи зниження собівартості продукції.

23. Що таке інвестиції? З чого вони можуть складатися?

24. Які види інвестицій ви знаєте?

25. Як розраховується чисельність різних груп персоналу?

26. Показники ефективності використання трудових ресурсів підприємства.

27. Обігові кошти підприємства: склад, структура, показники використання.

28. Нормування обігових коштів.

29. Основні засоби: поняття, виробнича і технологічна структура основних фондів, класифікація, вартісна оцінка, характеристика руху, основних засобів.

30. Показники ефективності використання основних засобів.

31. Поняття виручки, валового доходу.

32. Поняття собівартості виробництва продукції, робіт, послуг підприємства. Витрати у складі собівартості: прямі і непрямі, умовно-постійні та змінні.

33. Постійні, змінні та загальні витрати виробництва, характер їх взаємозв'язку. Оцінка беззбитковості.

34. Поясніть сутність понять обігові фонди, фонди обертання, обігові кошти підприємства.

35. Прибуток, його значення, роль та класифікація. Рентабельності підприємства.

36. Роль НТП у виборі і обґрунтуванні напрямів інвестування на підприємстві.

37. Типи виробництва та їх техніко-економічні характеристики.

38. Товар і його комерційні характеристики. Життєвий цикл товару та характеристика його стадій.

39. У чому полягає економічний зміст поняття прибутку?

40. Ціноутворення на підприємстві. Цінова політика підприємства.

41. Що входить до складу основного капіталу підприємства?

42.Що розуміють під структурою обігових коштів і чим вона визначається?

43. Що таке виробнича потужність підприємства? Як вона повинна співвідноситися з виробничою програмою підприємства?

44. Що таке нормативи обігових коштів? За допомогою яких методів можна розрахувати ці нормативи?

45. Що таке первісна вартість основних виробничих засобів?

46. Як визначається коефіцієнт використання виробничої потужності?

47. Як витрати включаються в собівартість продукції

48. Як змінюються витрати на одиницю продукції при зміні загального об'єму випуску продукції?

49. Які існують фактори підвищення ефективності використання обігових коштів?

50. Які можуть бути шляхи підвищення інвестиційної привабливості підприємств України?

51. Які переваги дає прискорена амортизація підприємству і держави?

52. Які види прибутку існують в Україні згідно з діючим законодавством?

Запитання для самоперевірки та тестування студентів

1. Для визначення фонду робочого часу необхідно знати:

1) кількість робочих змін;

2) виробничу потужність;

3) тривалість зміни;

4) кількість святкових і вихідних днів;

5) чисельність працівників підприємства.

2. Фонд робочого часу на підприємстві залежить від:

1) тривалості зміни;

2) оборотності обігових коштів;

3) продуктивності праці;

4) норми втрат на брак;

5) норми часу на обробку.

3. Обліковий склад працівників підприємства – це:

1) усі працівники, які протягом робочого дня з'явилися на роботу;

2) усі постійні і тимчасові працівники, за винятком тих, хто перебуває у відрядженнях та у відпустках;

3) усі працівники, включаючи тих, хто перебуває у відпустках, відрядженнях та на військових зборах.

4. Середньооблікова чисельність працівників за рік визначається як:

1) сума всіх прийнятих працівників за рік мінус усі звільнені працівники за рік;

2) $\frac{\left(\frac{1}{2}P_1 + P_2 + \ldots + P_{11} + \frac{1}{2}P_{12}\right)}{12}$, де $P_1, P_2, P_3 \ldots P_{12}$ – чисельність працівників по місяцях;

3) $\frac{P_1 + P_2}{2}$, де P1 і P2 – чисельність працівників на початок і на кінець року відповідно.

5. Коефіцієнт плинності кадрів показує:

1) частку звільнилися в середньооблікової чисельності працівників;

2) число звільнених відносно до прийнятих за певний період;

3) відношення числа прийнятих працівників до середньооблікової чисельності за певний період.

6. Відношення числа звільнених працівників до середньооблікової чисельності – це:

1) коефіцієнт прийому кадрів;

2) коефіцієнт плинності кадрів;

3) коефіцієнт виконання норм.

7. Виробнича потужність – це:

1) кількість одиниць продукції, яка повинна бути виготовлено одним працівником за певний час;

2) сумарна потужність, споживана устаткуванням на підприємстві;

3) максимальну кількість продукції, яке може бути вироблено при повному використанні основних виробничих фондів в оптимальних умовах їх експлуатації;

4) фактичний обсяг усієї продукції, виробленої на підприємстві за рік.

8. Виробнича потужність вимірюється в:

1) нормо-годинах;

2) гривнях;

3) відсотках;

4) штуках;

5) тоннах;

6) метрах.

9. Вихідна виробнича потужність – це:

1) середня за період виробнича потужність;

2) максимальна виробнича потужність;

3) виробнича потужність на початок періоду;

4) виробнича потужність на кінець періоду.

10. Продуктивність праці – це:

1) ефективність праці у процесі виробництва продукції;

2) кількість продукції, виробленої в одиницю часу;

3) витрати праці на одиницю виробленої продукції.

11. Для розрахунку виробничої потужності підприємства використовуються дані:

1) кількість, склад і технічний стан обладнання;

2) середньооблікова чисельність працівників;

3) трудомісткість продукції, що випускається;

4) фонд часу роботи обладнання;

5) режим роботи підприємства.

12. Показники продуктивності праці це:

1) виробнича потужність;

2) фондовіддача;

3) трудомісткість продукції;

4) фондоозброєність праці;

5) вироблення.

13. Моральний знос основних засобів проявляється у:

1) втраті економічної ефективності використання основних засобів до закінчення терміну їх корисного використання;

2) зміну механічних, фізичних, хімічних та інших властивостей об’єктів основних засобів під впливом процесів праці;

3) необхідності проведення ремонту основних засобів до закінчення терміну їх корисного використання.

14. Перенос частини вартості основних фондів на знову створений продукт називається:

1) переоцінкою основних фондів;

2) ліквідацією основних фондів;

3) вибуттям основних фондів;

4) амортизацією основних фондів.

15. Включаються витрати на ремонт основних фондів до їх первісної вартості:

1) так;

2) ні.

16. Первісна вартість обладнання включає:

1) витрати на доставку;

2) витрати на установку;

3) заробітну плату вантажників;

4) вартість придбання обладнання;

5) витрати на налагодження обладнання.

17. Остаточна вартість основних фондів становить:

1) вартість реалізації виведених з експлуатації об’єктів основних фондів;

2) витрати на відтворення основних фондів у сучасних умовах;

3) вартість придбання основних фондів;

4) вартість основних фондів з урахуванням зносу.

18. Норма амортизації становить:

1) частку первісної вартості основних фондів, що списується щорічно на собівартість продукції;

2) процес перенесення вартості поступово зношуються основних фондів на виготовлену продукцію;

3) фізичний знос основних фондів у грошовій формі.

19. Щомісячна сума амортизаційних відрахувань визначається за формулою:

1) $\frac{N_a \times C_n \times 12}{100}$,

де N_a – норма амортизації;

C_n – первісна вартість об'єкта основних фондів;

2) $\frac{N_a \times C_n \times 100}{12}$;

3) $\frac{N_a \times C_n}{100 \times 12}$.

20. Коефіцієнт екстенсивного використання основних фондів відображає:

1) рівень використання основних фондів по продуктивності;

2) випуск продукції на 1 грн вартості основних фондів;

3) рівень використання основних фондів за часом;

4) величину прибутку на 1 грн вартості основних фондів.

21. Відношення вартості основних фондів до числа робітників на підприємстві – це:

1) рентабельність;

2) фондовіддача;

3) фондоозброєність;

4) фондомісткість.

22. Коефіцієнт інтенсивного використання основних фондів відображає:

1) випуск продукції на 1 грн вартості основних фондів;

2) рівень використання основних фондів за часом;

3) рівень використання основних фондів по потужності;

4) величину прибутку на 1 грн вартості основних фондів.

23. Частка вартості основних фондів, що припадає на кожну грн випущеної продукції – це:

1) фондомісткість;

2) фондоозброєність;

3) фондовіддача;

4) рентабельність.

24. Ефективність використання основних фондів можна проаналізувати за допомогою показника:

1) коефіцієнт виконання норм;
2) коефіцієнт змінності;
3) трудомісткість;
4) фондовіддача;
5) фондомісткість;
6) коефіцієнт оборотності.

25. Збільшенню фондовіддачі сприяє:

1) поліпшення використання основних фондів за часом і за потужністю;
2) збільшення вартості основних виробничих фондів;
3) зменшення середньооблікової чисельності працівників;
4) заміна ручної праці машинною;
5) прискорення освоєння нововведених потужностей;
6) підвищення коефіцієнта змінності устаткування.

26. Показник, що відображає величину прибутку, що припадає на 1 грн основних фондів, називається:

1) фондовіддача;
2) фондоозброєність;
3) рентабельність;
4) фондомісткість.

27. Основним показником використання обігових коштів є:

1) рентабельність;
2) оборотність;
3) норма запасу;
4) амортизація.

28. Збільшення трудомісткості виготовлення продукції свідчить про те, що продуктивність:

1) зменшується;
2) збільшується.

29. Збільшення вироблення продукції в одиницю часу свідчить про те, що продуктивність:

1) зменшується;
2) збільшується.

30. Збільшення чисельності працівників за інших рівних умов спричинить:

1) збільшення продуктивності праці;
2) зменшення продуктивності праці.

Рекомендована література

1. Афанасьев Н. В. Экономика предприятия : конспект лекций. Часть 1 / Н. В. Афанасьев, Е. Ф. Кожанова . – Х.: РИО ХГЭУ, 1999. – 89 с.

2. Афанасьев Н. В. Экономика предприятия : конспект лекций. Часть 2 / Н. В. Афанасьев, Е. Ф. Кожанова. – Х. : РИО ХГЭУ, 2000. – 48 с.

3. Афанасьев Н. В. Экономика предприятия : учебн. пособ. / Н. В. Афанасьєв, А.Б. Гончаров. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2004. – 528 с.

4. Величко О. М. Видавничо-поліграфічна справа : практикум з проектування і розрахунку технологічних і виробничих процесів : / навч. посібн. / О. М. Величко. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2009. – 520 с.

5. Ганиева Н. М. Проектирование и расчет технологических процессов полиграфического производства : учебн. пособ. / Н. М. Ганиева. – Омск : Изд. ОмГТУ, 2010. – 124 с.

6. Дерябина Е. В. Экономика предприятия (организации) : учебн.-метод. пособ. к практическим занятиям и сборник задач / Е. В. Дерябина. – Тернополь : ТУСУР, 2006. – 280 с.: ил.

7. Дурняк Б. В. Норми часу і виробітку на друкарські процеси та підготовчо-заключні роботи на офсетних машинах / Б. В. Дурняк. – Львів, 2004. – 44 с.

8. Киппхан Гельмут. Энциклопедия по печатным средствам информа-ции. Технологии и способы производства / Г. Киппхан ; пер. с нем. – М. : МГУП, 2003. – 1280 с.

9. Кондрашова В. К. Экономика полиграфического предприятия : учебник для вузов / В. К. Кондрашова, О. Г. Исаева. – М. : Изд. МГУП, 2000. – 320 с.: ил.

10. Машталер Р. М. Экономика полиграфической промышленности / Р. М. Машталер. – М. : Книга, 1987. – 400 с.

11. Могинов Р. Г. Проектирование полиграфического производства : учебн. пособ. / Р. Г. Могинов. – М. : МГУП, 2005. – 194 с.

12. НОТ и нормирование труда в полиграфии / Г. В. Павлова, Л. К. Смирнова, Ю. О. Барныч и др. – М. : Книга, 1986. – 350 с.

13. Пелих А. С. Экономика предприятия (фирмы) : учебное пособие / под. ред. А. С. Пелих. – М. : ЭКСМО, 2006. – 462 с.: ил.

14. Плоха О. Б. Економіка підприємства : навч.-метод. посібн. / О. Б Плоха. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 320 с.

15. Покропивний С. Ф. Экономика предприятия / под ред. С. Ф. Покропивного. – К. : Хвиля-Пресс, 1995. – 370 с.

16. Романо Ф. Современные технологии издательско-полиграфической отрасли / Романо Ф.; пер. с англ. М. Бредис, В. Вобленко, Н. Друзьева ; под ред. Б. А. Кузьмина. – М. : ПРИНТ-МЕДИА центр, 2006. – 456 с.

17. Экономика организации (предприятия) : учебник для вузов / Е. В. Арсенова и др.; под. ред. Н. А. Сафронова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Экономистъ, 2007. – 617 с.

18. Экономика предприятия : учебник / В. М. Семенов и др. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2000. – 312 с.

19. Экономика предприятия : учебник для вузов / В. Я. Горфинкель, Е. М. Купряков, В. П. Прасолова и др. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ. – 1996. – 367 с.

20. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ligazakon.ua/.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Практикум та завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни "ЕКОНОМІКА ВИДАВНИЦТВ І ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ"

для студентів напряму підготовки 6.051501 "Видавничо-поліграфічна справа" всіх форм навчання

Укладачі: **Лукашев** Сергій Валерійович
Кривобок Катерина Володимирівна
Сорокіна Анастасія Сергіївна

Відповідальний за випуск **Лепейко Т. І.**

Редактор **Пушкар І. П.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2013 р. Поз. № 55.
Підп. до друку Формат 60 х 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.
Ум.-друк. арк. 2,75. Обл.-вид. арк. 3,44. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ***Дк № 481 від 13.06.2001 р.***